

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції



ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Колесниченко Олександр Володимирович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДКРИТТЯ ПРОКУРОРОМ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ, ЩО СТАЛИ ПІДСТАВОЮ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	617
Красіловський Вадим Олександрович ЩОДО СУТНІСНОГО РОЗМЕЖУВАННЯ ВИДІВ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПОТЕРПІЛОГО В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	619
Лукашук Каріна Русланівна ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД	623
Ляховченко Іван Анатолійович СУД ПРИСЯЖНИХ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	626
Маркіна Анна Валеріївна СТАН ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПОНЯТТЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ В УКРАЇНІ	628
Мельник Олександр Леонідович ОБОВ'ЯЗКИ ОСОБИ В ЗВ'ЯЗКУ З ОБРАННЯМ ДО НЕЇ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	632
Понурко Тарас Андрійович ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОКАЗІВ ДЛЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ	635
Фатєєв Андрій Вікторович ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ПІДСЛІДНІ ДЕРЖАВНОМУ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ	637
Філімонов Микита Володимирович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ У РЕЗУЛЬТАТІ ЗНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЇ З ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ	639
Шугалевич Ігор Васильович ПРАВОВА ПРИРОДА ПОСТАНОВ ВЕРХОВНОГО СУДУ	641

СЕКЦІЯ 11. КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, ПСИХОЛОГІЯ ТА МЕДИЦИНА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДОЧИНСТВА

Аркуша Лариса Ігорівна, Кучеров Дмитро Сергійович КОРУМПОВАНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК УМОВА ДЛЯ ВЧИНЕННЯ ПОДАТКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	645
Тіщенко Валерій Володимирович, Стародубов Сергій Вікторович ПІДСТАВИ ТА ЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ВБИВСТВ	648
Загородній Віктор Євстафійович, Наумович Ігор Сергійович ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ	650
Вашук Олеся Петрівна КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ КРИМІНАЛІСТИКИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ	653
Подобний Олександр Олександрович, Єрусланова Тетяна Геннадіївна ОКРЕМІ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗІ СТОРОНИ ОБВИНУВАЧЕННЯ	655
Самойленко Олена Анатоліївна, Щербак Ірина Анатоліївна ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ КОНТЕНТ-АНАЛІЗУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ	657
Цехан Дмитро Миколайович, Єлхін Олексій Володимирович ЗЛОЧИННІ УГРУПОВАННЯ ЯК ЕКОНОМІЧНІ АГЕНТИ: АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ОПЕРАЦІЙНИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ВИТРАТ	660

такої території до зони бойових дій. Можна стверджувати, що в такий спосіб законодавець намагається мінімізувати будь-які ризики, які можуть вплинути на результативність кримінального провадження. Дійсно, суд присяжних є досить важливим та дієвим інструментом залучення населення до здійснення правосуддя. В той же час дієвість такого інструменту можна забезпечити лише в тих умовах, на які було розраховане кримінальне процесуальне законодавство з самого його початку.

Список використаних джерел:

1. Щерба В. М., Юхно О. О. Кримінальне провадження в суді присяжних : монографія / за заг. ред. О. О. Юхна. Харків : Панов, 2018. 274 с.
2. Шишленко В. Г. Щодо удосконалення організації та діяльності суду присяжних в Україні. *Форум права*. 2013. № 1. С. 1200–1204.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2013, № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
4. Ухвала Держинського районного суду м. Харкова від 31.05.2023, справа № 642/1131/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113136655>.

Ключові слова: суд присяжних, воєнний стан, судовий розгляд, кримінальне провадження.
Keywords: jury trial, martial law, trial, criminal proceedings.

Маркіна Анна Валеріївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри кримінального процесу*

СТАН ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПОНЯТТЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ В УКРАЇНІ

В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій та цифровізації суспільства врегулювання порядку використання інформації в електронній (цифровій) формі як доказу, з метою встановлення фактів та обставин, які є предметом доказування, стає все більш важливим. Це обумовлює необхідність проведення комплексного ґрунтовного аналізу стану законодавчого закріплення в Україні поняття електронних доказів, регулювання порядку їх збору, зберігання та оцінки, з метою виявлення існуючих прогалин та подальших кроків для удосконалення відповідних нормативно-правових норм, що забезпечить ефективність, єдність і сталість практики використання електронних доказів.

Одним із ключових кроків у процесі закріплення поняття електронних доказів в українському законодавстві є прийняття Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03 жовтня 2017 року, які вказані

кодекси було викладено в новій редакції та вперше було визначено поняття «електронні докази» [1].

Так, відповідно до ст. 96 ГПК «електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, яка містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних й інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет)» [2]. Аналогічне визначення поняття електронних доказів наведено у ст. 100 ЦПК та ст. 99 КАС [3, 4].

Однак до Кримінального процесуального кодексу України такі зміни внесені не були.

Статтею 84 КПК визначено, що «доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. Процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів» [5].

Згідно зі ст. 98 КПК «речовими доказами є матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, в тому числі предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення. Документи є речовими доказами, якщо вони містять ознаки, зазначені в частині першій цієї статті» [5].

Відповідно до ст. 99 КПК «документом є спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження.

До документів, за умови наявності в них відомостей, передбачених частиною першою цієї статті, можуть належати, зокрема, матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі комп'ютерні дані) складені в порядку, передбаченому цим Кодексом, протоколи процесуальних дій та додатки до них, а також носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовано процесуальні дії» [5].

Отже, кримінальне процесуальне законодавство не виокремлює електронні докази як окремий вид доказів, а наведений у ч. 3 ст. 99 КПК термін «електро-

ний документ», визначення якого КПК не містить, розглядається лише як різновид такого джерела доказів, як документ.

Поняття «електронного документа» закріплено у ч. 1 ст. 5 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 року, де зазначено, що «електронний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов’язкові реквізити документа» [6].

Такий підхід значно звужує розуміння сутності електронних доказів та їх особливостей.

А тому, слушною є думка Коваленка А. В. про «нагальну потребу у формулюванні доктринального та легального визначень поняття «електронний доказ» у кримінальному процесі та в науковій розробці основних підходів до збирання, дослідження та використання електронних доказів із дальшим закріпленням таких підходів у КПК» [7, с. 242].

Антонюк А. Б. та Русецька В. А. вважають, що «У переліку пріоритетів стратегічного розвитку України особливе місце повинні займати захист прав, свобод та безпеки в інформаційній сфері, відмова від ідей тотального інформаційного контролю. З цієї метою необхідно в законодавстві визначити поняття «електронний доказ» та пропонують власне його визначення [8, с. 85].

Більшість науковців, які досліджують питання щодо електронних доказів, також підтримують позицію щодо необхідності закріплення у кримінальному процесуальному законодавстві вказаної категорії доказів.

01 вересня 2020 року у Верховній Раді України було зареєстровано проект Закону «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю та використання електронних доказів» (№ 4004), де, зокрема, запропоновано доповнити главу 4 «Докази і доказування» розділу I «Загальні положення» КПК параграфом 4¹ «Електронні докази», в якому визначено, що «електронним доказом є інформація в електронній (цифровій) формі з відомостями, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження» [9].

Також запропоновано у частині 2 цієї статті зазначити, що «до електронних доказів можуть належати:

- 1) електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо);
- 2) віртуальні активи;
- 3) веб-сайти, веб-сторінки;
- 4) текстові, мультимедійні та голосові повідомлення;
- 5) метадані;
- 6) бази даних;
- 7) інша інформація в електронній (цифровій) формі.

Копії інформації, що міститься в інформаційних (автоматизованих) системах, телекомунікаційних системах, інформаційно-телекомунікаційних системах,

їх невід’ємних частинах, виготовлені слідчим, прокурором із залученням спеціаліста, визнаються судом як електронний доказ» [9].

Однак до цього часу вказаний проєкт не був розглянутий та відповідні зміни до КПК внесені не були.

Відсутність законодавчо закріпленого визначення поняття електронних доказів у чинному КПК, єдиного підходу до порядку їх отримання та використання створює правову невизначеність та ускладнює формування єдиної і сталої судової практики щодо оцінки вказаної категорії доказів.

Отже, врахування сучасних реалій та потреб правозастосування свідчить про необхідність вдосконалення норм кримінального процесуального законодавства щодо електронних доказів, що дозволить не лише модернізувати національну правову систему, а й адаптувати її до сучасних викликів у сфері кримінального судочинства.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України 2017 р. від 03.10.2017 р. № 2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text>.
2. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
6. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.
7. Коваленко А. В. Електронні докази в кримінальному провадженні: сучасний стан та перспективи використання. Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. 2018. Вип. 4(84). С. 237–245.
8. Антонюк А. Б., Русецька В. А. Електронні докази в кримінальному провадженні. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія «Юридичні науки». 2020. № 10. С. 78–87.
9. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю та використання електронних доказів: проєкт Закону від 01.09.2020 р. № 4004. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69771.

Ключові слова: докази, джерело доказів, електронні докази, електронний документ, інформація.

Keywords: evidence, source of evidence, electronic evidence, electronic document, information.